

Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi
İlahiyat Fakültesi Dergisi
The University of Kahramanmaraş Sütçü İmam
Review of The Faculty of Theology
ISSN-1304-4524 e-ISSN-2651-2637

**Arapça Öğretmeni Yetiştirme Açısından İlahiyat Programları:
Mesleki Arapça Dersi Örneği**

Theology Programs in The Scope of Arabic Teachers Training:
The Case of Vocational Arabic Course

Yazar / Author

İsmail ERKEN

Dr., Milli Eğitim Bakanlığı Din Öğretimi Genel Müdürlüğü
Ankara / TÜRKİYE

dr.ismailerken@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-4327-4496>

Makale Türü/ Article Types: Araştırma Makalesi / Research Article

Makale Geliş Tarihi/ Date of Receipt: 04/01/2024

Makale Kabul Tarihi / Date of Acceptance: 03/04/2024

Makale Yayın Tarihi: 30/06/2024

Yayın Sezonu/Pub Date Season: Haziran / June

Yıl/Year: 22 Sayı/Issue: 43 Sayfa /Page: 168-183

Atıf/Citation: Erken, İsmail. "Arapça Öğretmeni Yetiştirme Açısından İlahiyat Programları: Mesleki Arapça Dersi Örneği". *KSÜ İlahiyat Fakültesi Dergisi* 43 (Haziran 2024), 168-183.

<https://doi.org/10.35209/ksuifd.1414818>

● Bu makale iThenticate programında taranmış ve intihal içermediği tespit edilmiştir.

ARAPÇA ÖĞRETMENİ YETİŞTİRME AÇISINDAN İLAHİYAT PROGRAMLARI: MESLEKİ ARAPÇA DERSİ ÖRNEĞİ

Öz

Öğretim programları, eğitim-öğretim sürecinin hedeflerini, içeriğini, yöntem ve tekniklerini, araç-gereçlerini ve değerlendirme yöntemlerini belirler. Bu nedenle, öğretmenlerin yeterliliklerini de doğrudan etkiler. Arapça, Türkiye'de ilkökul 2. sınıftan başlayıp liselerde 12. sınıfa kadar farklı okul türlerinin ders programlarında yer alan bir derstir. Aynı zamanda yükseköğretimde de İlahiyat ve Arap Dili alanına dair lisans programları bulunmaktadır. Bu çalışma, Mesleki Arapça (11. ve 12. sınıf) dersi programlarını ve İlahiyat fakültelerinde yer alan Arapça ders programlarını incelemektedir. Çalışmanın amacı, programlardan yola çıkarak nasıl bir öğretmen yeterliliği öngörüldüğünü tespit etmek ve İlahiyat Fakültesi programları içerisinde bu yeterliliklerin sağlanıp sağlanmadığını yordamaktır. Türkiye'deki üç İlahiyat Fakültesinin (İstanbul, Marmara ve Ankara) programları alanyazın incelemesi metodu uygulanarak değerlendirilecektir. Çalışmada, programların hedefleri, içeriği, yöntem ve teknikleri, araç-gereçleri ve değerlendirme yöntemleri dikkate alınacaktır. Ayrıca, Mesleki Arapça ders kitapları da genel bir gözleme tabi tutulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Arap Dili ve Belagatı, Arapça Öğretimi, İlahiyat, İmam Hatip Lisesi, Mesleki Arapça

Theology Programs in The Scope of Arabic Teachers Training: The Case of Vocational Arabic Course

Abstract

Curricula determine the objectives, content, methods and techniques, tools and materials, and evaluation methods of the education process. Therefore, they also directly affect the competencies of teachers. Arabic is a subject that is included in different Turkish schools' curricula, starting from grade 2 in primary school to grade 12 in high schools. There are also undergraduate programs in higher education such as Theology, undergraduate programs in the field of Arabic Language. This study examines the 11th and 12th grade Vocational Arabic course programs and the Arabic course programs in the faculties of Theology. The study's aim is to figure out what kind of teacher competencies are envisaged based on the programs and to predict whether these competencies are supplied with the programs of the Faculties of Theology. The programs of three Theology Faculties in Turkey (Istanbul, Marmara and Ankara) will be evaluated by applying the literature review method. In the study, the objectives, content, methods and techniques, tools and materials, and evaluation methods of the programs will be taken into consideration. In addition, 11th and 12th grade Vocational Arabic textbooks will also be subjected to a general observation.

Keywords: Arabic Language and Rhetoric, Arabic Language Teaching, Theology, Imam Hatip High School, Vocational Arabic

Giriş

Mesleki Arapça dersi İmam-Hatip Liseleri'nde meslek dersleri içerisinde yer alan bir derstir. Dersin en son eğitim programı 2018 yılında TTKB (Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı) tarafından onaylanmıştır.¹ Bu programa göre hazırlanan en son Mesleki Arapça ders kitapları 01.03.2023 tarihli TTKB kararı ile eğitim aracı olarak kabul edilmiştir.² 11 ve 12. sınıf öncesinde ortaokulu İmam-Hatip ortaokulunda bitiren bir öğrenci 5. sınıftan 10. Sınıf sonuna kadar Arapça dersi görmektedir. Programda bu konuyla ilgili 9. ve 10. sınıfta dört temel dil becerisinin kazandırılmış olduğu ifade edilir.³ Öğrencinin Arapça açısından hazırbulunuşluluğuna yapılan bu atıf ile Mesleki Arapça dersi öncesi dinlediğini anlayan, konuşabilen, okuduğunu anlayabilen ve

¹ Mesleki Arapça Dersi (11 ve 12. Sınıflar) Öğretim Programı (MADÖP), T.C. Milli Eğitim Bakanlığı (2018).

² Mohammad Alrhawi vd., *el-Arabiyyetü'l-mihaniyye 12*, ed. Abdullah Tat - Yusuf Öztürk (Ankara: MEB, 2023); Mohammad Alrhawi vd., *el-Arabiyyetü'l-mihaniyye 11*, ed. Abdullah Tat - Yusuf Öztürk (Ankara: MEB, 2023).

³ MADÖP, 106.

amaca uygun yazabilen bir öğrenci profili varsayımı yapılmaktadır.

Temel dil becerilerinin kazandırılması dışında yapılan bir varsayım da öğrencinin 9. Sınıftan itibaren meslek dersleri grubu içinde Temel Dini Bilgilerin yanısıra temel İslam bilimleri alanına ait Fıkıh, Hadis, Siyer, Tefsir gibi dersleri görerek bu derslerin literatürünün kazandırıldığıdır.⁴ İmam-Hatip Lisesi haftalık ders çizelgesine bakıldığında 9. Sınıfta: Kur'an ve Temel Dini Bilgiler; 10. sınıfta: tekraren Kur'an, Siyer, Fıkıh, Hadis ve Osmanlı Türkçesi; 11. sınıfta: Tefsir, Akaid derslerine ilaveten uygulama esaslı olan Hitabet; 12. Sınıfta ise Dinler Tarihi, İslam Kültür ve Medeniyeti ile Kelam dersi verilmektedir.⁵ Program da yer alan varsayım ile haftalık ders çizelgesi çelişir durumda görülmektedir. 11. sınıf Mesleki Arapça dersi içeriğine genel bir bakış atarsak Akaid, Kur'an, Hadis, Siyer, Fıkıh, İslam Ahlakı alanlarına dair temalar bulunmaktadır. 11. Sınıftan önce görülen Kur'an, Siyer, Fıkıh ve Hadis dersleri ile 11. sınıf Mesleki Arapça dersi öncesi öğrencinin hazır bulununuluşluğu sağlanmaktadır. Akaid dersi ise 11. sınıftadır. Ancak Temel Dini Bilgiler dersinde bu konuda tema yer almaktadır. 12. sınıfta ise Kelam, Akaid, Siyer, Fıkıh, İslam Kültür ve Medeniyeti ve toplumsal konular işlenmektedir. Akaid, Fıkıh, Siyer konuları önceki sınıflarda işlendiği için Mesleki Arapça dersinin 12. sınıfta öğrenci ön bilgiler ile ders gelmektedir. Ancak Kelam ve İslam Kültür ve Medeniyeti dersi 12. sınıftadır. Dinler Tarihi, Hitabet ve Osmanlı Türkçesi meslek dersleri kapsam dışı bırakılmıştır.⁶

Haftalık ders çizelgesi içerisinde Meslek derslerine ait tüm seçmeli dersler 11. ve 12. sınıfta yer almaktadır. Metin-Mükâleme isimli, dört temel dil becerisinin hedeflendiği seçmeli Arapça dersi de bulunmaktadır. Ayrıca İlahiyat Odaklı Hafızlık Programı içerisinde sarf, nahiv ve klasik metinleri içeren bir Arapça dersi ve Kur'an'ın Ana Konuları yer almaktadır. Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Programı Din Eğitimi ve İslam'da Çocuk Eğitimi derslerini içermektedir.⁷ Bu dersler 9'dan 12. sınıfa kadar dağılım göstermektedir. Farklı program da yer alan derslerin de içerikleri yönüyle Mesleki Arapça ile ilgileri bulunmaktadır.

Mesleki Arapça dersi TTKB. Başkanlığının 20.02.2014 tarihli 9 sayılı kararı gereği İlahiyat Fakültesi (vb. farklı isimli fakülteler dahil) ve ilaveten Arapça Öğretmenliği (formasyon olarak Arapça öğretmeni olunabilecek) bölümü mezunları tarafından verilebilmektedir. Bu bağlamda üç branş söz konusudur: DKAB (Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi) öğretmenliği, İHL (İmam Hatip Lisesi) meslek dersleri öğretmenliği ve Arapça öğretmenliği.⁸

Ancak bu durum tereddüt edilen hususlar konulu bir yazı ile din öğretimi genel müdürlüğü tarafından şu şekilde açıklanmıştır:

- Arapça 9. ve 10. sınıf dersi, Arapça öğretmenlerinin atama alanındadır. Sonraki iki sınıfta ise Mesleki Arapça dersi, İHL meslek dersleri öğretmenlerinin atama alanındadır.
- Arapça dersi, 9. ve 10. sınıflarda temel Arapça bilgisi kazandırmayı amaçlamaktadır. Mesleki Arapça dersi ise 11. ve 12. sınıflarda, İslam dinine ait metinleri anlama ve hatta

⁴ MADÖP, 106.

⁵ MADÖP, 106.

⁶ Anadolu İmam Hatip Lisesi ve Hazırlık Sınıfı Bulunan Anadolu İmam Hatip Lisesi Haftalık Ders Çizelgesi (AİHLHDÇ), T.C. Millî Eğitim Bakanlığı Talim Ve Terbiye Kurulu Başkanlığı (24 Ağustos 2023), 39, 1.

⁷ AİHLHDÇ, 2-3.

⁸ Tereddüt Edilen Hususlar (TEH), Öğretmenlik Alanları, Atama ve Ders Okutma Esasları (ÖAADOE), T.C. Millî Eğitim Bakanlığı Talim Ve Terbiye Kurulu Başkanlığı, (20 Şubat 2014), 9; T.C. Millî Eğitim Bakanlığı Din Öğretimi Genel Müdürlüğü (17 Eylül 2019), 17200566.

yorumlama, Arapça iletişimde dinî kavramları ve öğeleri doğru kullanabilme gibi mesleki becerilerin geliştirilmesini amaçlamaktadır.

• Arapça dersi, Arapça öğretmenlerinin uzmanlık alanıdır. Mesleki Arapça dersi bu koşullar göz önünde bulundurulur ise İmam Hatip Lisesi meslek dersleri öğretmenlerinin uzmanlık alanıdır. Ancak ihtiyaç olması halinde, Arapça öğretmenleri Mesleki Arapça dersini, İmam Hatip Lisesi meslek dersleri öğretmenleri ise Arapça dersini okutabilecektir.⁹

Bu yazıda ilgi gösterilen ikinci karar Talim ve Terbiye Kurulunun kararıdır. Haftalık ders çizelgesi içerisinde Mesleki Arapça dersi İHL Meslek Dersleri kategorisinde zikredilir.¹⁰ Önceki DÖGM (Din Öğretimi Genel Müdürlüğü) yazısında bahsedilen tereddütün TTKB kurulunun 2014 ve 2018 yazılarından kaynaklanması muhtemeldir. Bu tereddüt giderilirken de ihtiyaç hali dışında Mesleki Arapça dersi için meslek dersleri öğretmenleri işaret edilir.

1. Mesleki Arapça Dersi Öğretim Programı

Temel dini kaynaklar ile bu kaynakları anlama becerisinin yanında dört temel dil becerisinin kazandırılması programın vizyonunu oluşturur. Klasik ve güncel Arapça literatür ve metinlerden yararlanma hedefi de bu vizyona eşlik eder.¹¹ Vizyonun bu şekilde ifade edilmesi ile öğretmenlerin temel becerileri ve yeterlilikleri arasında bir ilişki kurulabilir. Buradan hareketle Arap Dili açısından öğretmenin dört temel dil becerisine sahip olması gerekir. Ayrıca temel dini kaynakları kendi dilinden anlayabilmesi ve klasik ile güncel kaynaklar hakkında bilgi sahibi olması bu vizyon için şarttır.

Programın uygulama açıklamaları ve ders kitabı yazım hususlarına dair kısımda ise dikkat çekici şu ibareler yer almaktadır:

- Metinler İslami ilimlere ait klasik ve güncel kaynaklardan olmalıdır.
- Bazı kazanımlar dört temel dil becerilerine göre sınıflandırılır.
- Metinlerde tümüyle hareke kullanılmayacaktır.
- Ayet ve hadisler harekelidir.
- Sarmaldır.
- Öğrenciyi merkezli eğitim hedeflenir.
- Kelimeler için bağlama dayalı tahmine etkinlikleri istenir.
- İçerik ve dil yapıları araçtır. Dil bilgisi öğretimi yapılmamalıdır. (Hafızlık Eğitim

Programı içerisinde sarf, nahiv odaklı bir ders görülmektedir¹²)

Uygulama esasları olarak nitelendirilecek bu ifadeler ile vizyon kısmında belirtilen öğretmen yeterliliğine ek olarak şunlardan bahsedilebilir:

- İrab ve harekeleme yapabilecek düzeyde bir dil bilgisi
- Sarmal ve öğrenci merkezli bir öğretim bilgisi
- Yabancı dil kelime öğretme stratejileri bilgisi
- İletişimsel yaklaşım ile çeviri-dilbilgisel öğretme yaklaşımlarının bilgisi ve kıyaslaması

⁹ TEH.

¹⁰ Ortaöğretim Kurumları Haftalık Ders Çizelgesi (OKHDÇ), T.C. Millî Eğitim Bakanlığı Talim Ve Terbiye Kurulu Başkanlığı (19 Şubat 2018), 56, 1/5.

¹¹ MADÖP, 106.

¹² AİHLHDÇ, 3.

Programın kitaba yansımada dil bilgisi bölümlerinin detaydan uzak ve genellikle dini metinler ile örneklendirildiği görülmektedir. İletişimsel yaklaşım ile örtüşmeyen bu durum programda dil bilgisi öğretimine dönüştürülmemesi uyarısı ile hibrit bir durum arz etmektedir. Bu kıstasın bilgisine ulaşmak için iki yaklaşımında ayırdaya varılması gerekmektedir.

Temalar üzerinden alana özgü öğrenciye verilmesi hedeflenen bilgileri incelediğimizde şu şekilde bir tablo ile karşılaşılıyor:

11. Sınıf 1. Tema: İslam, tevhid, tasdik, ikrar, akide, dalalet, hidayet, ikrah kavramları, mazi, muzari ve emir fiiller (Fiillerin, irab ve bab durumları hariç).¹³

11. Sınıf 2. Tema: Kur'an-ı Kerim'i anlamaya dair hadisler, Kur'an'ın hedefleriyle ilgili ayetler, sıfat tamlaması ile ikil ve çoğul durumları, izafet. (sadece muzafın tekil ile düzensiz çoğul durumları)¹⁴

11. Sınıf 3. Tema: hadis, isnad, sened, metin, sünnet, cerh, tadil, rivayet, kutsi ve nebevi hadis. İsim cümlesi (haber türleriyle, öne geçtiği durumlar dışında)¹⁵

11. Sınıf 4. Tema: İslam'a çağrıyla ilgili emir, gizli ve açık olmak üzere dine çağrı dönemleri, davete tepkiler, İlk hicret, hüzn yılı, Taif'e yolculuk, Akabe biatleri ve hicret. Fiil, fail ve meful.¹⁶

11. Sınıf 5. Tema: Ef'ali mükellefin, fıkıh, fakih, ictihad, fetva, müftü. Kâne ve Kardeşleri. (Haberin türleriyle öne geçtiği durumlar dışında)¹⁷

11. Sınıf 6. Tema: Örnek ahlak, birr, ahlaki esaslar, îsâr, fazilet, sabır, yalan ve kıskançlık. İnn ve kardeşleri. (Haberin türleriyle öne geçtiği durumlara değinilmeden ve genel olumsuzluk bidiren Lâ'ya yer verilmeden)¹⁸

12. Sınıf 1. Tema: akaid, itikad, akide, kelim ilmi, tevhid ilmi ile birlikte bu kavramların yer aldığı disiplinin bilgi kaynakları. Aksâm-ı seb'a. (Mazi ve muzari örnekleri gösterilir fakat fiillerin çekiminde detaya girilmez.)¹⁹

12. Sınıf 2. Tema: Kur'an'da resul ve nebiler (ulu'l-azm peygamberler), sülasi mücerred ve sülasi mezid fiillerin genel tarifleri. (Fiil çekimleriyle ilgili ayrıntılara girilmez.)²⁰

12. Sınıf 3. Tema: Mescid-i Nebi'nin yapılışı, Medine Sözleşmesi, savaşlar (Bedir, Uhut, Hendek), Suffe ashabı, Hudeybiye anlaşması, davet/çağrı mektupları, Mekke'nin Fethi, heyetler yılı, Veda haccı. Mezid fiiller ve bu fiillerin mazi, muzari ve masdarları. (İlletli fiiller dışında)²¹

12. Sınıf 4. Tema: tayyibât, habisât, helal, haram, mekruh ve mübah, hududullah, şirk, yalan, zina, israf, hile, iftira, riba, yetim malı yeme ile yiyecek ve içeceklerle ilgili haramlar. İsm-i fail ve ism-i meful, türetiliş örnekleri.²²

¹³ MADÖP, 111-112.

¹⁴ MADÖP, 113-114.

¹⁵ MADÖP, 115-116.

¹⁶ MADÖP, 117-118.

¹⁷ MADÖP, 119-120.

¹⁸ MADÖP, 121-122.

¹⁹ MADÖP, 123-124.

²⁰ MADÖP, 125-126.

²¹ MADÖP, 127-128.

²² MADÖP, 129-130.

12. Sınıf 5. Tema: adalet, hikmet, iffet, şecaat, emanet, istikamet ve maruf kavramları. Meçhul fiiller.²³

12. Sınıf 6. Tema: adalet, ilim, hikmet, cihad ve vakıf kavramları. Merfular, mansublar, mecrurlar.²⁴

Temalar içerisindeki konuların öğrencilere verilmesi hedefinin gerçekleşmesi için öğretmenin bu konulara aldığı lisans eğitiminde vakıf olması veya bu konu hakkında metot sahibi olması gerekir. Zira ders kitabı sadece bir eğitim aracıdır. Öğretmen konu hakkında öğrencilere gerekli derinliği sağlayacak etkinlikler ile yol göstermelidir. Bunun içinde alanının temel bilgi birikimine ve temel kaynaklarına vakıf olmalıdır. Hatta programın tema kısmında ve diğer bölümlerinde belirtildiği gibi güncel kaynaklar ve çalışmalar da öğretmenin ilgi alanındadır. Lisans eğitimi sonrası bir öğretmen derse hazırlık sürecinde de bu çalışmaların bir kısmını gerçekleştirebilir. Lakin aldığı eğitimin bu gelişime yol açabilecek nitelikte olması şarttır.

2. İlahiyat Fakültesi Programları

İlahiyat programlarına bakılırken şu kıstaslara dikkat edilmiştir:

- 1- Türkçe veya %30 Arapça programlar dikkate alınmıştır. Yüzde yüz Arapça ve İngilizce programlar dikkate alınmamıştır.
- 2- Zorunlu dersler dikkate alınmıştır.

Türkiye’de genel olarak İlahiyat eğitiminin bir kısmının Türkçe olması ve yapılan eğitimde zorunlu derslerin aynı fakültenin tüm öğrencileri tarafından alınması bu kıstaslara sebep olmuştur. Zira seçmeli dersler öğrenciler arasında değişiklik göstermektedir.

Çalışma içerisinde örneklem olarak üç ilahiyat fakültesinin programları incelenmiştir. Bu fakülteler: İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi (1924), Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi (1949) ve Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi’dir (1959). Bu üç fakültenin seçilmelerinin sebebi kuruluş tarihleri ve tercih sıralamalarıdır.

2.1. İstanbul Üniversitesi

İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi programında eğitimin amaçları zikredilmektedir. İlahiyat eğitimi, öğrencilere ilahiyat disiplinlerinin temel kaynak ve kavramları, usul ve esaslarını öğretmek, edindikleri kuramsal birikimi uygun araç ve yöntemlerle uygulamaya aktarma becerisi kazandırmayı amaçlamaktadır. Bu doğrultuda, öğrencilerde eleştirel, farklı bakış açılarına açık ve sistemli düşünme yeteneklerinin geliştirilmesi, alanın temel kaynakları ve ilgili metinleri anlayıp öğrendiği dillerde iletişim yetkinliğinin kazandırılması önemsenmektedir. Ayrıca bilişim teknolojilerinden yararlanabilme, sorumluluk alabilme, bilgi ve becerilerini altarması, hayat boyu öğrenme anlayışıyla dinî ve ahlâkî esaslara, evrensel değerlere bağlı, tarihi ve kültürel mirasa sahip çıkan, çevreye duyarlı ve örnek olduğunun bilincinde olan bireyler yetiştirilmesi hedeflenmektedir.²⁵

Hazırlık sınıfı için eğitim bilgi sistemi içerisinde bir bilgi bulunmamaktadır. Zorunlu dersleri ele alırsak birinci sınıf ilk dönem Hadis Tarihi dersinin içeriğinde Mesleki Arapça dersi hadis alanları için yeterli derecede bilgi mevcuttur. Haftalık içeriklere bakıldığında hadis ve sün-

²³ MADÖP, 131-132.

²⁴ MADÖP, 133-134.

²⁵ İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi (İÜİF), “İstanbul Üniversitesi| İlahiyat Fakültesi” (Erişim 13 Kasım 2023).

net terimleri, hadislerin tedvini ve sistemli hadis rivayeti, hicri ikinci asırda isnâd kullanımını ve cerh ve ta'dîl ilminin oluşumu konuları Mesleki Arapça dersi içeriği için yeterlidir. Hadis derslerinin içeriğine ilaveten Seçmeli Hadis Metinleri I dersinde Mesleki Arapça dersine uygun bir içerik bulunmaktadır.²⁶

Kelam ve Akaid konularına bakıldığında bu alana dair iki ders göze çarpar: İslam İnanç Esasları ve Kelam 1. İslam İnanç Esaslarının Kaynağı, Allah'ın Varlığı ve Birliği, İman Kavramı, Küfür Kavramı, Allah'ın Varlığı ve Birliği konuları İslam İnanç Esaslarında ele alınırken; Hidayet ve Dalâlet konusu Kelam 1 dersinde yer alır. Akaid kavramı hakkında bu şekilde açık bir ifade veya ders görünmemektedir. Klasik Kelam Metinleri dersi (İkinci Öğretim Programında yer alır) Mesleki Arapça dersi açısından önemlidir.²⁷

Tefsir Tarihi dersinde ikinci haftada yer alan ilk hafta konusu Kur'an Tefsirinin Neliği, Tefsir ve Te'vil Kavramları, Kur'an'ın gönderiliş amacıyla ilgili ayetleri ele alabilecekken; Hz. Peygamber'in Tefsir Faaliyeti konusu Kur'an'ı anlamının ehemmiyetiyle ilgili hadisleri içerebilir. Tefsir I-IV, Tefsir Metinleri ve Sure Tefsiri derslerinde Mesleki Arapça dersi içeriğine uygun Arapça alana dair metinleri bulmak mümkündür.²⁸ Kur'an-ı Kerim'de geçen peygamberler ve kıssaları hakkında açık bir içeriğe ulaşılmamıştır.

İslam Hukuku alanında İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesinde 6 ders bulunmaktadır. Bunlar: İslam Hukuku I-II-III, İlm-i Hal, Fıkıh Metinleri ve İslam Hukuk Usulü. Yiyecek ve içeceklerle ilgili haramlar konusunda bir konu başlığı bulunmamaktadır. Üniversitenin bilgi sistemi üzerinde örgün eğitimde İslam Hukuku II dersinin içeriklerine ulaşılamazken ikinci öğretim programından ulaşılmaktadır. Fıkıh Metinleri dersi İslam hukuku disiplininin Arapça metinleri ile ilişkisinin Mesleki Arapça dersi açısından önemine paralel bir hüviyet arz etmektedir.²⁹

İslam Tarihi alanında Siyer, İslam Tarihi I-II, İslam Tarihi, Osmanlı Tarihi, Peygamberler Tarihi dersleri bulunmaktadır. Bunlara ilaveten İslam Bilim Tarihi, İslam Medeniyeti ve Türk-İslam Sanatları Tarihi dersleri yer almaktadır. Mesleki Arapça dersi için sadece siyer dersi tüm bilgi birikimini sunar durumdadır. Tefsir/Kur'an alanında yer almayan Ulu'l-Azm peygamberler Peygamberler Tarihi (ikinci öğretim programı içerisinde yer alır) dersi içerisinde yer alabilir. İslam Tarihi Metinleri ve Çağdaş Siyer Metinleri ikinci öğretim programında içeriğine ulaşılabilen derslerdir. Çağdaş İslam Tarihi Metinleri ise örgün eğitim dersleri içerisinde bulunur. Bu dersin diğer alanlarda oluşu gibi Mesleki Arapça dersi metinleri ile ilişkisi önem arz eder. Zira Mesleki Arapça dersi içeriğinde Arapça siyer metinleri yer almaktadır.³⁰

İslam Medeniyeti Tarihi ve İslam Ahlak Esasları ve Felsefesi ders içeriğine erişim sağlanamamaktadır. Bu sebeple Arapça dışında kalan son alan ile ilgili bir tarama yapılamamıştır. Ayrıca Arapça hazırlık eğitimi alanıyla alakalı da ders içerikleri erişimde yer almamaktadır. Fakat bu konuda geçen sarf ve nahiv konularının hazırlık eğitimi içerisinde öğretildiği tahmin edilmektedir. Hazırlık derslerine ilaveten Arap Dili ve Belagatı, Arapçadan Türkçeye Çeviri Teknikleri, Klasik Metinler, Dini Edebi Metinler, Modern Metinler ve Arap Dili ve Edebiyatı dersleri bulunmaktadır. Burada eksik görülen kısım ise dil eğitimine dair yöntem ve teknikleri içeren müstakil bir derstir. Zira din eğitimi alanında formasyon dersleri programda mevcuttur.

²⁶ İstanbul Üniversitesi (İÜ), "EBS - İstanbul Üniversitesi Eğitim Bilgi Sistemi" (Erişim 13 Kasım 2023).

²⁷ İÜ, "EBS - İstanbul Üniversitesi Eğitim Bilgi Sistemi".

²⁸ İÜ, "EBS - İstanbul Üniversitesi Eğitim Bilgi Sistemi".

²⁹ İÜ, "EBS - İstanbul Üniversitesi Eğitim Bilgi Sistemi".

³⁰ İÜ, "EBS - İstanbul Üniversitesi Eğitim Bilgi Sistemi".

2.2. Marmara Üniversitesi

Fakültenin vizyonu, din bilimleri alanında evrensel ve özgün değerlere dayalı, topluma ve çağa hitap eden, bilgi üreten, aktaran ve yorumlayan, öncü ve nitelikli bir yükseköğretim kurumu olmaktır. Bu vizyondan hareket ederek misyonu ise, din bilimleri alanında araştırma yapmak, üstün nitelikli din bilimci ve din görevlileri yetiştirmek, ilâhiyat alanında lisans eğitimi vermek ve toplumun maddî-manevî kalkınmasına katkıda bulunmak olarak ifade edilmektedir.³¹

Dersler ve içerikleri konusunda Marmara Üniversitesi web sayfasında bilgiler yer almaktadır.³² Fakat fakültenin sayfasında 2017 yılına ait bir ders programı ve içerik dokümanı mevcuttur.³³

Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde Kur'an ve Tefsir alanına dair Kur'an Okuma ve Tecvid I-VII , Tefsir Usulü, Tefsir Tarihi, Tefsir I-II dersleri bulunmaktadır. Bu derslerin içeriğine bakıldığında Tefsir Tarihi dersinde: "Tefsir, tanımı ve özelliği, farklı yorumların oluşmasının nedenleri. Hz. Muhammed'in tefsiri." ibareleri yer almaktadır.³⁴ Mesleki Arapça dersinde yer alan "Kur'an'ı anlamının önemi hakkında hadisler, Kur'an'ın gönderiliş amacıyla ilgili ayetler" kazanım ifadeleri Tefsir Tarihinin belirtilen içerikleri ile uyumlu olabilir. Ayrıca Hadis II dersinde zikredilen Kur'an ve sünnet ile Hz. Muhammed'in konumu ilişkisi de zikredilen kazanıma kaynak niteliğindedir. Kur'an'da geçen peygamberlerle ilgili direkt bir ifade bulunmamaktadır. Tefsir I-II dersi içerisinde tefsir edilen ayetlerde yer alması muhtemeldir. Ayrıca Tefsir I-II derslerinde ve tefsir metinleri yer aldığı için tefsir metinlerine olan aşinalık ve uzmanlık ilahiyat öğrencilerinde artacaktır. Ayrıca günümüz çalışmalarını içermesi açısından pedagojik formasyon dersi grubunda yer alan Kur'an'a Çağdaş Yaklaşımlar dersi de bulunur.³⁵

Hadis alanı ile ilgili Hadis Tarihi, Hadis Usulü, Hadis I-II dersleri bulunmaktadır. Hadis Tarihi dersinin "Hadislerin tasnifi, hadis usulü dersinin hadis ilimleri, tanımları, hadis rivayeti, raviler, rivayetlerin tasnifi." İçerikleri ile Mesleki Arapça dersinin kazanımlarıyla alakalı görünmektedir.³⁶ Pedagojik formasyon sınıfında yer alan dersler içerisinde Seçme Hadis Metinleri dersi bulunmaktadır. Mesleki Arapça dersi açısından öğrencinin hadis metni ile karşılaşması önemlidir.³⁷ İçeriği sitede belirtilmeyen ama ismi Sünneti Anlama Esasları olan bir ders daha bulunmaktadır.³⁸

Fakülte müfredat programında İslam İnanç Esasları, Kelam Tarihi ile Kelam I-II dersleri kelam ve akaid alanındaki derslerdir. Müfredat dokümanında İslam İnanç Esasları içerikleri yer almaktadır. Burada, Mesleki Arapça ile ilintili içerikler şunlardır: Din kavramı, etimolojisi, kaynağı, iman nedir? İman kavramı ve imanın unsurları: Marifet, tasdik, ikrâr, amel.³⁹ Kelam Tarihi dersinde ise: Kelam ilminin tanımı, Kelam ilminin önemi içerikleri bulunur.⁴⁰ Diğer ders içerikle-

³¹ Hikmet Yaman, *Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Tanıtım Kitapçığı*, çev. Ömer Elbeyli (İstanbul: Seçil Ofset, 2021), 13.

³² Marmara Üniversitesi Bilgi İşlem Daire Başkanlığı (MÜBİDB), "Lisans", (Erişim 14 Kasım 2023).

³³ Marmara Üniversitesi Bilgi İşlem Daire Başkanlığı (MÜBİDB), "Ders Programları / İçerikleri | İlahiyat Fakültesi", *Marmara Üniversitesi* (Erişim 14 Kasım 2023).

³⁴ Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi (MÜİF), "Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi 2017 Müfredatı", ts., 3/6.

³⁵ MÜİF, "Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi 2017 Müfredatı", 2.

³⁶ MÜİF, "Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi 2017 Müfredatı", 3/6.

³⁷ MÜİF, "Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi 2017 Müfredatı", 2.

³⁸ Marmara Üniversitesi (MÜ), "Marmara Üniversitesi-Fakülte>SubContent" (Erişim 01 Aralık 2023).

³⁹ MÜİF, "Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi 2017 Müfredatı", 3/6.

⁴⁰ MÜİF, "Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi 2017 Müfredatı", 5/6.

rine ulaşamadığı için içerikte yer almıyor gibi görülen hidayet, delalet, tevhid ilmi vb. gibi konular muhtemelen içerik bilgisi bertilmeyen derslerin müfredatında yer alabilir. İçeriği verilmeyen ama sitede pedagojik formasyon grubunda yer alan Mukayeseli Kelam Meseleleri ve Metinleri dersi de Arapça metinler içermesi açısından dikkat çekicidir.⁴¹

Fıkıh alanında; İslam Hukukuna Giriş, İslam Hukuku I-II, İslam İbadet Esasları, İslam Hukuk Usulü dersleri müfredatta yer alır. Ayrıca pedagojik formasyon sınıfındaki dersler içerisinde iki dönem Klasik Fıkıh Metinleri ve tek dönem Günümüz Fıkıh Problemleri isimli iki ders de bulunur⁴² (Sitede ise Klasik ibaresi yerine Mukayeseli ibaresi yer almıştır⁴³). İslam Hukukuna Giriş dersinde belirtilen: Fıkıhın tanımı, konusu, amacı, bilgi kaynakları, tarihi, fıkıh ve fetva kitapları, müctehid imamlar dönemi, mezhep kavramı ve fikhî mezheplerle ilgili içerikler Mesleki Arapça dersi içerikleri ile örtüşmektedir.⁴⁴ Helal, haram, mekruh, mübah, hududullah, tayyibât, habisât kavramları, şirk, yalan, zina, israf, hile, iftira, riba, yetim malı yeme ve yiyecek-içeceklerle ilgili haramlar konularında ise bir ifade İlahiyat programında bulunmamaktadır.

İslam tarihi alanında ilahiyat fakültesi müfredatında Siyer ve İslam Tarihi dersleri yer almaktadır.⁴⁵ Bu dersler arasından Siyer dersinin Mesleki Arapça içeriğini tümünü belgede zikredilen içerikleri ile kapsadığı anlaşılmaktadır.⁴⁶

Mesleki Arapça için medeniyet ve ahlak teması altında yer alan konularına dair Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde İslam Medeniyeti Tarihi, Tasavvuf I-II ve İslam Ahlak Esasları ve Felsefesi dersleri bulunur. Ayrıca Karakter ve Değerler Eğitimi dersi de pedagojik formasyon dersleri arasında zikredilir.⁴⁷ Bu dersler içinde içeriği zikredilen dersler İslam Medeniyeti Tarihi ve Karakter ve Değerler Eğitimi dersidir. Fakat İslam Medeniyeti Tarihi⁴⁸ ve Karakter ve Değerler Eğitimi⁴⁹ ders içerikleri Mesleki Arapça dersi ile uyumlu bir görünüm sunmamaktadır.

Konu başlıklarında yer almasa da ders içeriklerinde Mesleki Arapça dersi konularının yer alması muhtemeldir. Ayrıca Arapça hazırlık ders içeriğinin de yer verilen nahiv ve sarf konularını sunmaya yeterli olduğu düşünülmektedir. Derslerin içeriklerine ulaşmak tam anlamıyla mümkün olmadığı için sağlıklı bir değerlendirme yapmak imkansız görünse de Mesleki Arapça ders içeriğinin bazı konularının ilahiyat eğitimi içerisinde zorunlu derslerde geçmediği veya ele alınmadığı aşikardır.

Sonuç olarak dil öğretimine dair formasyon dersi Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi programında da yer almamaktadır. Mezun öğrencilerin dil derslerine girmesinin büyük bir ihtimal olduğu düşünüldüğünde fakülte programının böyle bir dersi içermemesi önemli bir eksiklik olmaktadır.

2.3. Ankara Üniversitesi

Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi programı amacı, din olgusunu, farklı disiplinlerin bakış açılarını kullanarak, dinlerin temel kaynaklarını ve tarihi gelişimini inceleyen, yeni bilgiler

⁴¹ Marmara Üniversitesi (MÜ), "Marmara Üniversitesi-Fakülte>SubContent" (Erişim 01 Aralık 2023).

⁴² MÜİF, "Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi 2017 Müfredatı", 2.

⁴³ Marmara Üniversitesi (MÜ), "Marmara Üniversitesi-Fakülte>SubContent" (Erişim 01 Aralık 2023).

⁴⁴ MÜİF, "Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi 2017 Müfredatı", 4/6.

⁴⁵ MÜİF, "Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi 2017 Müfredatı", 2.

⁴⁶ MÜİF, "Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi 2017 Müfredatı", 3/6.

⁴⁷ MÜİF, "Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi 2017 Müfredatı", 1-2.

⁴⁸ MÜİF, "Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi 2017 Müfredatı", 4/6.

⁴⁹ MÜİF, "Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi 2017 Müfredatı", 2/6.

ışığında din anlayışını güncelleyen, bilimsel yöntem ve teknikleri kullanan, toplumun ihtiyaçlarına ve beklentilerine duyarlı, dini farklılıklara saygılı, evrensel etik değerlere bağlı, mesleki becerilere sahip, araştırmacı, katılımcı, paylaşımcı ve uzlaşmacı bireyler yetiştirmektedir.⁵⁰

Hazırlık programında Mesleki Arapça dersi içeriğine uygun olarak ders içerisinde geçen sarf ve nahiv konuları işlenmektedir. Buna göre öğrenci bu konuları hazırlıkta izahları ve kullanımları ile öğrenmiş kabul edilmektedir.⁵¹

İlahiyat Fakültesi programında Kur'an ve anlamıyla ilgili dersler yer almaktadır. Kur'an Okuma ve Tecvid dersinin amacı Kur'an'ı yüzünden doğru okumaya yöneliktir. Tefsir I, II ve III derslerinin içerikleri çeşitli Arapça tefsirlerden istenilen sureleri okuma üzerine planlanmıştır. Tefsir IV dersinde ise bireysel, aile ve toplumsal ahlak, İbadetler, kıssalar ve Mekke'de inen surelerin özellikleri bağlamında konuların farklı Arapça tefsirlerden ele alınması sağlanmıştır.⁵²

Tefsir Tarihi ve Usulü dersinde Peygamberin, sahabenin ve tabiinin tefsir ile ilgili konuları konusu yer alır. Bu konu içerisinde Kur'an'ı anlamının önemiyle ilgili hadisler ele alınmış olabilir. Tefsir IV dersinde yer alan kıssalar da peygamberlerin hayatlarını içerebilir. Bu açıdan bakıldığında Kur'an'ın gönderiliş amacıyla ilgili ayetlerde diğer tefsir okumalarında verilmiş olabilir. Ayrıca bu derslerin içeriğinin tamamıyla Arapça olması öğrencinin metin okuma melesini de geliştirebilir.⁵³

Hadis Tarihi ve Usulü program içerisinde yer alan ve Arapça olduğu belirtilen bir derstir. Dersin içeriğine bakıldığında kutsî ve nebevî hadis kavramları yer almamaktadır. Hadis I, II, III ve IV derslerinde de hadis kaynakları ve hadis metinlerinin okunması ve değerlendirilmesi üzerine çalışmalar yapılmaktadır. Zikredilen kavramlar her ne kadar programda yer almadıysa da bu okumalarda yer alması muhtemeldir.⁵⁴

Fıkıh alanında Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde zorunlu derslerden ilki İslam İbadet Esasları'dır. Dersin içeriğinde ilk hafta Fıkıh usulünün tanımı ve kapsamı konusu yer almaktadır. Diğer haftalarda da usul odaklı konulardan bahsedilmektedir. İslam Hukukuna Giriş ve İslam Hukuk Usulü dersi içerikleri, İslam İbadet esasları ile birebir aynı içeriği sahip görünmektedir.⁵⁵ İslam Hukuku I dersinde ise özel hukuk, kişi hukuku ve medeni hukuk üzerinde durulmaktadır. İslam Hukuku II dersinde ise ceza, miras ve borçlar hukukuna ait meseleler ele alınmaktadır. İslam Hukuku III dersinde devlet ve devletler hukukuna ek olarak, muhakeme usulü konuları işlenmektedir. Ders içerikleri Mesleki Arapça dersinin içeriğini karşılamadığı gibi bir sonuca ulaşılabilmektedir. İçeriği aynı görülen 3 ders konusunda bir çıkarımda bulunulamadığı unutulmamalıdır.⁵⁶ Şirk, yalan, zina, israf, hile, iftira, riba, yetim malı yeme ile yiyecek ve içeceklerle ilgili haramlarla direkt ilişkili bir içeriğe rastlanmamaktadır.

Kelam ve Akaid ilimleriyle alakalı Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesinde şu dersler verilmektedir: İslam İnanç Esasları, Kelam Tarihi, Usulü'd-Din, Sistemik Kelam I ve II. İslam İnanç Esasları dersinde tanrının varlığı, iman meselesi ve Allah'a iman konularının ve Usulü'd-

⁵⁰ Ankara Üniversitesi (AÜ), "Ankara Üniversitesi | Bologna Bilgi Sistemi" (Erişim 26 Aralık 2023).

⁵¹ Ankara Üniversitesi (AÜ), "Ankara Üniversitesi | Bologna Bilgi Sistemi" (Erişim 28 Aralık 2023).

⁵² Ankara Üniversitesi (AÜ), "Ankara Üniversitesi | Bologna Bilgi Sistemi" (Erişim 28 Aralık 2023).

⁵³ Ankara Üniversitesi (AÜ), "Ankara Üniversitesi | Bologna Bilgi Sistemi" (Erişim 28 Aralık 2023).

⁵⁴ AÜ, "Ankara Üniversitesi | Bologna Bilgi Sistemi".

⁵⁵ Ankara Üniversitesi (AÜ), "Ankara Üniversitesi | Bologna Bilgi Sistemi" (Erişim 28 Aralık 2023).

⁵⁶ Ankara Üniversitesi (AÜ), "Ankara Üniversitesi | Bologna Bilgi Sistemi" (Erişim 28 Aralık 2023).

Din dersinde Allah'ın birliği konusunun tevhid, tasdik, ikrar ve ikrah kavramları ile ilişkili olduğu düşünülmektedir.⁵⁷ Kelam Tarihi konusu şu şekilde ifade edilmiştir: “Kelam ilminin ortaya çıkışı, tanımı, doğuşuna etki eden nedenler ve kelamın gelişimine katkıda bulunan önemli şahsiyetlerin görüşleri bu dersin temel konularıdır”.⁵⁸ Sistematik Kelam I ve II dersleri konusu alanın belli başlı konularını ve bu doktrine karşı çıkan eğilimlere yönelik savunmaları incelediği söylenmiştir.⁵⁹ Mesleki Arapça dersi içeriğinde geçen kavram ve konuların birçoğu içeriklerde lafzi olarak yer almamıştır. Fakat konu çerçeveleri düşünüldüğünde bu kavram ve konuların ders içeriğinde yer almasının muhtemel olduğu düşünülmüştür.

İslam Tarihi alanına yönelik Siyer, İslam Tarihi I, II, Türk-İslam Devletleri Tarihi dersleri yer alır. Siyer dersi içeriğinin Hz. Muhammed'in peygamberlik öncesi, Mekke ve Medine dönemlerindeki olayların vahyin nüzul süreci ile koordineli bir şekilde ele alınması Mesleki Arapça dersinin içeriğinin bilgi ihtiyaçlarını karşıladığı görülmektedir.⁶⁰

Medeniyet, Kültür ve Ahlak ile ilgili dersler ise şunlardır: İslam Ahlak Esasları ve Felsefesi, Türk İslam Sanatları Tarihi ve İslam Medeniyeti Tarihi. İslam Ahlak Esasları ve Felsefesi dersinde haftalık içeriklerde yer alan “erdemler; hikmet adâlet iffet ve cesaret erdemi” içeriği ile Mesleki Arapça dersinin içeriklerinin bir kısmı örtüşmektedir.⁶¹ Fakat programda yer alan usve-i hasene, birr, ahlaki esaslar, îsâr, fazilet, sabır, yalan ve kıskançlık, adalet, cesaret, emanet, istikamet, maruf, ilim, cihad ve vakıf kavramlarına dair bir içerik bulunmamıştır.

Genel olarak içerik uyumları gözlemlenmesi ve yer alan derslerin birçoğunun Arapça metinleri içermesi yönüyle Mesleki Arapça dersi yeterliliklerinin sağlandığı söylenebilir. Fakat içeriklerde geçmeyen konular ve dil öğretimi üzerine bir dersin olmayışı, söz konusu dersin bu fakültenin öğrencileri tarafından okutulmasına olumlu katkı sunması beklenmemektedir.

Sonuç

Mesleki Arapça dersi İmam Hatip liselerinin 11 ve 12. Sınıflarında İlahiyat/İslami İlimler Fakültelerinden mezun öğrencilerin öğretmenliğini yaptığı ve öğrencilerin meslek derslerinde gördüğü konuların Arapça olarak desteklendiği bir niteliktedir. Çalışmanın amacına uygun olarak Mesleki Arapça dersi programı incelenmiş ve Türkiye’de öne çıkan üç ilahiyat fakültesinin programları ile ilişkileri tespit edilmeye çalışılmıştır. Tespit sırasında sadece zorunlu dersler incelemeye tabi olmuştur. Bunun sebebi seçmeli derslerin tüm öğrenciler tarafından alınmamasıdır. İncelemeler sonucunda şu sonuçlara ulaşılmıştır:

- 1- Mesleki Arapça dersinin hangi fakülteden mezun öğretmenlerce verileceği konusunda var olan yönetmelik ve yazılar incelendiğinde bu konuda son yazıyla giderilen bir muğlaklık bulunmaktadır.
- 2- Fakülte program ve içeriklerine ulaşmak konusunda sıkıntılar mevcuttur. Bazı derslerin içeriği mevcut değilken bazı derslerin ise içeriklerinin sehven yanlış girildiği görülmüştür.

⁵⁷ Ankara Üniversitesi (AÜ), “Ankara Üniversitesi | Bologna Bilgi Sistemi” (Erişim 28 Aralık 2023); Ankara Üniversitesi (AÜ), “Ankara Üniversitesi | Bologna Bilgi Sistemi” (Erişim 28 Aralık 2023).

⁵⁸ Ankara Üniversitesi (AÜ), “Ankara Üniversitesi | Bologna Bilgi Sistemi” (Erişim 28 Aralık 2023).

⁵⁹ Ankara Üniversitesi (AÜ), “Ankara Üniversitesi | Bologna Bilgi Sistemi” (Erişim 28 Aralık 2023).

⁶⁰ Ankara Üniversitesi (AÜ), “Ankara Üniversitesi | Bologna Bilgi Sistemi” (Erişim 28 Aralık 2023).

⁶¹ Ankara Üniversitesi (AÜ), “Ankara Üniversitesi | Bologna Bilgi Sistemi” (Erişim 28 Aralık 2023).

3- Mesleki Arapça dersi içeriklerinin tümünün incelenen programlar tarafından karşılanmadığı görülmüştür. Karşılama oranı yüksek olsa da oluşan bu boşluklar dikkat çekmiştir.

4- Dil öğretimine dair formasyon ve yöntem derslerinin programlarda yer almadığı görülmüştür.

Çalışma ile ortaya çıkan öneriler ise şu şekildedir:

1- Bu çalışmanın bir benzeri Arapça Öğretmenliği alanına öğretmen yetiştirilen fakültelere yapılabilir.

2- Mesleki Arapça dersinin içeriği ve programı gözden geçirilip yenilenebilir. Yenilenme sürecinde detay konuların yer almadan daha kapsamsız ve genel programlar yapılabilir. Örneğin Kur'an ve hadis merkezli bir içerik ele alınması istenen tüm meslek derslerinin ortak kaynağıdır.

3- İlahiyat Fakültesi programlarına Arapça öğretimine yönelik dersler konulabilir. Programlar yenilenirken Mesleki Arapça dersi içeriği veya öğrencinin öğretmen olarak gireceği derslerin içerikleri göz önünde bulunabilir. Ayrıca ders içeriklerine erişim konusundaki sıkıntılar giderilebilir.

Kaynakça

AİHLHDÇ, Anadolu İmam Hatip Lisesi ve Hazırlık Sınıfı Bulunan Anadolu İmam Hatip Lisesi Haftalık Ders Çizelgesi. Türkiye: T.C. Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı, (24 Ağustos 2023). Erişim 09 Ocak 2024.

https://dogm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_06/15113722_AIHL_Fen_Sosyal_Bilimler_ProgramY_Cizelgesi1.pdf

Alrhawi, Mohammad vd. *el-Arabiyyetü'l-mihaniyye* 11. ed. Abdullah Tat - Yusuf Öztürk. Ankara: MEB, 2023.

Alrhawi, Mohammad vd. *el-Arabiyyetü'l-mihaniyye* 12. ed. Abdullah Tat - Yusuf Öztürk. Ankara: MEB, 2023.

AÜ, Ankara Üniversitesi, "Ankara Üniversitesi | Bologna Bilgi Sistemi". Erişim 26 Aralık 2023. http://bbs.ankara.edu.tr/Amac_Hedef.aspx?bno=1892&bot=489

AÜ, Ankara Üniversitesi, "Ankara Üniversitesi | Bologna Bilgi Sistemi". Erişim 28 Aralık 2023. http://bbs.ankara.edu.tr/Ders_Bilgileri.aspx?dno=1074335&bno=1892&bot=489

AÜ, Ankara Üniversitesi, "Ankara Üniversitesi | Bologna Bilgi Sistemi". Erişim 28 Aralık 2023. http://bbs.ankara.edu.tr/Ders_Bilgileri.aspx?dno=1031145&bno=1892&bot=489

AÜ, Ankara Üniversitesi, "Ankara Üniversitesi | Bologna Bilgi Sistemi". Erişim 28 Aralık 2023. http://bbs.ankara.edu.tr/Ders_Bilgileri.aspx?dno=1031144&bno=1892&bot=489

AÜ, Ankara Üniversitesi, "Ankara Üniversitesi | Bologna Bilgi Sistemi". Erişim 28 Aralık 2023. http://bbs.ankara.edu.tr/Ders_Bilgileri.aspx?dno=1031154&bno=1892&bot=489

AÜ, Ankara Üniversitesi, "Ankara Üniversitesi | Bologna Bilgi Sistemi". Erişim 28 Aralık 2023. http://bbs.ankara.edu.tr/Ders_Bilgileri.aspx?dno=1031179&bno=1892&bot=489

AÜ, Ankara Üniversitesi, "Ankara Üniversitesi | Bologna Bilgi Sistemi". Erişim 28 Aralık 2023. http://bbs.ankara.edu.tr/Ders_Bilgileri.aspx?dno=1031143&bno=1892&bot=489

- AÜ, Ankara Üniversitesi, "Ankara Üniversitesi | Bologna Bilgi Sistemi". Erişim 28 Aralık 2023.
http://bbs.ankara.edu.tr/Ders_Bilgileri.aspx?dno=1031181&bno=1892&bot=489
- AÜ, Ankara Üniversitesi, "Ankara Üniversitesi | Bologna Bilgi Sistemi". Erişim 28 Aralık 2023.
http://bbs.ankara.edu.tr/Ders_Bilgileri.aspx?dno=1031160&bno=1892&bot=489
- AÜ, Ankara Üniversitesi, "Ankara Üniversitesi | Bologna Bilgi Sistemi". Erişim 28 Aralık 2023.
http://bbs.ankara.edu.tr/Ders_Bilgileri.aspx?dno=1031196&bno=1892&bot=489
- AÜ, Ankara Üniversitesi, "Ankara Üniversitesi | Bologna Bilgi Sistemi". Erişim 28 Aralık 2023.
http://bbs.ankara.edu.tr/Ders_Bilgileri.aspx?dno=1031147&bno=1892&bot=489
- AÜ, Ankara Üniversitesi, "Ankara Üniversitesi | Bologna Bilgi Sistemi". Erişim 28 Aralık 2023.
http://bbs.ankara.edu.tr/Ders_Bilgileri.aspx?dno=1031161&bno=1892&bot=489
- İÜİF, İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, "İstanbul Üniversitesi| İlahiyat Fakültesi". Erişim 13 Kasım 2023. <https://ilahiyat.istanbul.edu.tr/tr/content/lisans-programlari-mufredati-637474393131019207/lisans-programlari-mufredati>
- İÜ, İstanbul Üniversitesi, "EBS - İstanbul Üniversitesi Eğitim Bilgi Sistemi". Erişim 13 Kasım 2023.
[https://ebs.istanbul.edu.tr/home/izlenekonubaslak/?id=814337&bid=1120&birim=ilahiyat_lisans_programi_\(orgun_ogretim\)](https://ebs.istanbul.edu.tr/home/izlenekonubaslak/?id=814337&bid=1120&birim=ilahiyat_lisans_programi_(orgun_ogretim))
- MÜBİDB, Marmara Üniversitesi Bilgi İşlem Daire Başkanlığı. "Lisans". Erişim 14 Kasım 2023.
<https://www.marmara.edu.tr/akademik/egitim-programlari/lisans>
- MÜBİDB, Marmara Üniversitesi Bilgi İşlem Daire Başkanlığı. "Ders Programları / İçerikleri | İlahiyat Fakültesi". *Marmara Üniversitesi*. Erişim 14 Kasım 2023.
<https://ilahiyat.marmara.edu.tr/ogrenci/ders-programlari-icerikleri>
- MÜİF, Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, "Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi 2017 Müfredatı", Erişim 01 Aralık 2023.
<https://ilahiyat.marmara.edu.tr/dosya/ilh/Bultendergi/2017%20mufredat.pdf>
- MÜ, Marmara Üniversitesi, "Marmara Üniversitesi-Fakülte>SubContent". Erişim 01 Aralık 2023.
<https://meobs.marmara.edu.tr/Ders/sunneti-anlama-esaslari/ilh4626-88601-5778>
- MÜ, Marmara Üniversitesi, "Marmara Üniversitesi-Fakülte>SubContent". Erişim 01 Aralık 2023.
<https://meobs.marmara.edu.tr/Ders/mukayeseli-kelam-meseleleri-ve-metinler/ilh4667-88604-5778>
- MÜ, Marmara Üniversitesi, "Marmara Üniversitesi-Fakülte>SubContent". Erişim 01 Aralık 2023.
<https://meobs.marmara.edu.tr/Ders/mukayeseli-fikih-metinleri/ilh4648-88603-5778>
- MADÖP, Mesleki Arapça Dersi (11 ve 12. Sınıflar) Öğretim Programı. Türkiye: T.C. Milli Eğitim Bakanlığı (2018). Erişim 09 Ocak 2024.
https://dogm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2018_03/05130206_Mesleki_Arapca_DOP.pdf
- OKHDC, Ortaöğretim Kurumları Haftalık Ders Çizelgesi. Türkiye: T.C. Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı, (19 Şubat 2018). Erişim 09 Ocak 2024
https://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2018_02/21173451_ort_ogrtm_hdc_2018.pdf

ÖAADOE, Öğretmenlik Alanları, Atama ve Ders Okutma Esasları. Türkiye: T.C. Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı (20 Şubat 2014). Erişim 09 Ocak 2024.
https://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2023_09/04175556_9_cizelgeveesaslar.pdf

TEH, Tereddüt Edilen Hususlar. Türkiye: T.C. Millî Eğitim Bakanlığı Din Öğretimi Genel Müdürlüğü, (17 Eylül 2019). Erişim 09 Ocak 2024.
https://dogm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2020_09/19182018_Terreddut_Edilen_Hususlar.pdf

Yaman, Hikmet. *Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Tanıtım Kitapçığı*. çev. Ömer Elbeyli. İstanbul: Seçil Ofset, 2021.

Summary

Curricula determine the objectives, content, methods and techniques, tools and materials, and evaluation methods of the education process. Therefore, they also directly affect the competencies of teachers. Arabic is a subject that is included in the curricula of different types of schools in Turkey, starting from grade 2 in primary school to grade 12 in high schools. There are also undergraduate programs in higher education such as theology, Arabic language and literature, Arabic translation and interpreting, and Arabic language teaching. Arabic language teaching programs aim to improve students' Arabic language skills. To this end, programs usually include objectives to develop the four basic language skills of listening, speaking, reading and writing. In addition, topics such as Arabic grammar and vocabulary are also included in the programs. Arabic teaching programs also aim to enable students to use Arabic to understand and interpret religious texts. For this purpose, the programs usually include examples from religious texts. Vocational Arabic curriculum is implemented in 11th and 12th grades in Anatolian Imam Hatip high schools. This program aims to improve students' Arabic language skills as well as learning Islamic sciences in Arabic. The vocational Arabic curriculum includes objectives to develop the four basic language skills of listening, speaking, reading and writing. In addition, topics such as Arabic grammar and vocabulary are also included in the program. The vocational Arabic curriculum aims to enable students to understand and interpret the basic concepts of Islamic sciences in Arabic. For this purpose, the program usually includes examples from texts on religious sciences. Curricula also indirectly determine the competencies that teachers should have. Therefore, when preparing a curriculum, the teacher competencies necessary to achieve the objectives of that curriculum should also be taken into consideration. The teacher competencies required to achieve the objectives in Arabic language curricula are generally as follows: Arabic grammar and vocabulary, Arabic language skills (listening, speaking, reading and writing), interpretation of Arabic religious texts, Arabic teaching methods and techniques. This study examines the 11th and 12th grade Vocational Arabic curricula and the Arabic curricula in the faculties of theology. The aim of this study is to determine what kind of teacher competencies are envisaged based on the programs and to predict whether these competencies are provided within the programs of the Faculty of Theology. In this study, the programs of three Faculties of Theology in Turkey (Istanbul, Marmara and Ankara) will be examined. In the study, the objectives, content, methods and techniques, tools and materials, and evaluation methods of the programs will be taken into consideration. In addition, the 11th and 12th grade Vocational Arabic textbooks will also be analyzed. This is an important study that will help to evaluate the quality of Arabic language teacher education in Turkey. The results of the study can contribute to taking necessary measures to improve Arabic teacher education. When the legislation on the teaching of Vocational Arabic course is analyzed, it is seen that there is an ambiguity regarding which faculty graduates should teach this course. This ambiguity was resolved in a recent letter. There are problems in accessing faculty programs and contents. The content of some courses is not available and the content of some courses is incorrectly entered. There are problems in accessing faculty programs and contents. The content of some courses is not available and the content of some courses is incorrectly entered. Vocational Arabic course content does not cover all of the programs examined. Although the coverage rate is high, some gaps were noted. Language teaching formation and methodology courses are not included in the programs. A similar study can be conducted in faculties where teachers are trained in the field of Arabic Language Teaching. The content and program of the Vocational Arabic course can be revised and renewed. In

the process of renewal, a more comprehensive and general program that does not include detailed topics can be made. For example, the Qur'an and hadith are the common source of all vocational courses. Courses on Arabic language teaching can be added to the programs of the Faculty of Theology. While renewing the programs, the content of the Vocational Arabic course or the content of the courses that the student will take as a teacher can be taken into consideration.